

سورة

دانشگاه یزد
دانشکده معماری و شهرسازی
گروه شهرسازی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد طراحی شهری

هندسۀ فراکتال زبان طبیعت در طراحی اجزای منظر شهری
بازطراحی ساخت جداره شهری با بکارگیری هندسه فراکتال-نمونه موردی خیابان
مسجد جامع یزد

استاد راهنما: جناب آقای دکتر نورمحمدزاد

پژوهش و نگارش: ستاره ابکار اصفهانی

پاییز و زمستان ۱۳۹۳

تقدیم بہ آتان کہ سراغ از تولد من ہستند ازیکے زادہ ہے شوم

وازیکے جاودانہ...

چکیده

جلوه بارز و عینی هنر در صورت ظاهر می‌گردد که دارای شکل، اندازه و تناسب است. به عبارتی با علوم ریاضی پیوند می‌خورد. از طرفی یکی از نمود های اصلی ریاضی در هندسه مصداق یافته، که با بیان کیفیات به صورت شکل حصول می‌یابد پس از بحث‌ها و بررسی‌های مکرر در زمینه هندسه اقلیدسی در دوره‌ای از تاریخ هنر و معماری توجه متخصصین این رشته‌ها به طبیعت معطوف گشت. بنابراین هندسه فراکتال، در این بین عرصه ظهور یافت. تلاش‌های ابتدایی دانشمندان در راستای تعریف پدیده‌های طبیعی با فرمول‌های ریاضی راهی از پیش‌نبرد و اتلاق به ناچار تئوری آشوب برای توجیه این نوع از هندسه صورت گرفت. پایه‌های هندسه فراکتال در اواخر سال ۱۹۷۰ شکل گرفت، در همین دهه نیز نظریه آشفتگی مطرح گردید از آن زمان به بعد روند پویایی که برگرفته از خصوصیات هندسه فراکتالی می‌باشد، رو به پیشرفت است. منظر خیابان در واقع سیمای فضاهاى جمعی و حاوی ارزش‌های فرهنگی و محیطی جامعه است که در دوران مختلف شکل گرفته با توجه به این که یکی از مسایل اصلی مورد بررسی در خیابان مسجد جامع یزد، فقدان ارزش‌های فضایی کالبد جداره و کف است در بررسی شکل شناختی جداره و کف با اثبات موجودیت رابطه بین کالبد فضای شهری و هندسه فراکتال به وجود عرصه‌ای با ماهیت صورت برای قرارگیری موضوع در آن پی برده و مبادی ایجاد فرم فراکتال در ساخت جداره با نگاهی سیستماتیک پی ریزی می‌شود، تا با وجود پتانسیل‌های بالقوه زمینه ادراک سلسله‌مراتبی کاربران فراهم گردد. در نظر است این پژوهش را با شیوه توصیفی، علی‌وشبیه‌سازی بیان کنیم.

فهرست مطالب

۱ فصل اول کلیات پژوهش
۲ ۱-۱- بیان موضوع
۲ ۲-۱- پیشینه تحقیق
۳ ۳-۱- اهمیت و ضرورت
۴ ۴-۱- اهداف پژوهش
۴ ۵-۱- سوالات پژوهش
۵ ۶-۱- روش پژوهش
۵ ۱-۱-۶- روش گردآوری اطلاعات
۵ ۱-۲-۶- مولفه روش طراحی (مداخله)
۶ ۷-۱- واژگان کلیدی
۶ ۲- فصل دوم چارچوب نظری و مروری بر ادبیات موضوع
۸ ۲-۱- مقدمه
۸ ۲-۲- تعریف الگو برداری و انواع آن
۸ ۱-۲-۲- الگو
۹ ۲-۲-۲- تعاریف الگو
۹ ۳-۲-۲- انواع الگوها
۱۰ ۴-۲-۲- الگو برداری
۱۰ ۵-۲-۲- شیوه های درک و بیان الگوها
۱۰ ۶-۲-۲- روش های بیان الگو
۱۱ ۷-۲-۲- الگو برداری و فرآیند طراحی

۱۲استعاره-۲-۲-۸
۱۳پارادایم یا الگوواره-۲-۲-۹
۱۳الگوبرداری از هندسه زیر سامانه های طبیعت در معماری-۲-۳
۱۴کالبد فضای شهری-۲-۴
۱۵منظر شهری-۲-۴-۱
۱۹نمای ابنیه-۲-۴-۲
۱۹پیشینه توجه به طراحی نما در جهان-۲-۴-۳
۲۱پیشینه توجه به طراحی نما در ایران گذشته-۲-۴-۴
۲۲پیشینه توجه به طراحی نما در ایران معاصر-۲-۴-۵
۳۳نقش های نما-۲-۴-۶
۳۵معنی نما-۲-۴-۷
۳۶اجزای نما-۲-۴-۸
۳۹نورپردازی در نما-۲-۴-۹
۴۰تئوری پیچیدگی، مفاهیم و ابعاد-۲-۵
۴۰تعریف پیچیدگی و انسجام در معنای عام-۲-۵-۱
۴۱نظریه آشوب-۲-۵-۲
۴۱آشفستگی-۲-۵-۳
۴۳فراکتال-۲-۶
۴۴خواص سیستم های آشوب ناک-۲-۶-۱
۵۱فراکتال های پایه-۲-۷

۵۲۲-۸-مکانیزم تولید اشیاء فراکتال.....
۵۳۲-۹-هندسه فراکتال.....
۵۵۲-۱۰-نظریه اندیشمندان در مورد تئوری آشوب و هندسه فراکتال.....
۵۶۲-۱۱-فرآیند و روند پیدایی و شکل گیری.....
۵۷۲-۱۲-اوج پیشرفت معماری فراکتال.....
۶۰۲-۱۳-زوال هندسه فراکتال.....
۶۲۲-۱۴-کاربرد هندسه فراکتال.....
۶۳۲-۱۵-توده شدن.....
۶۵۲-۱۶-بررسی نمونه های خارجی.....
۷۷۲-۱۷-نتیجه گیری.....
۷۹۳-فصل سوم مطالعات زمینه.....
۸۰۳-۱-موضوع مطالعه و طراحی.....
۸۰۱-۳-۱-منطقه طراحی.....
۸۱۱-۳-۲-برزن فهادان.....
۸۳۳-۲-مسجد جامع یزد.....
۸۴۳-۳-نمادشناسی نقوش به کار رفته در مسجد جامع یزد.....
۸۵۳-۳-۱-نقوش شمسه و ستاره.....
۸۶۳-۴-ساخت.....
۸۶۳-۴-۱-ساخت بر اساس هندسه اقلیدسی.....
۸۷۳-۴-۲-ساخت بر اساس هندسه فراکتال.....

۸۷موتیف هندسی ۳-۴-۳
۸۷موتیف غیر هندسی ۳-۴-۴
۸۸تحلیل فراکتالی موتیف های ایرانی ۳-۴-۵
۸۸خصوصیات تجسمی مشترک ۳-۴-۶
۹۱شبکه ارتباطی ۳-۵
۹۳مقطع عرضی خیابان مسجد جامع ۳-۵-۱
۹۶پارکینگ ها ۳-۵-۲
۹۸وضعیت طبقات ۳-۶
۹۸فرسودگی کالبدی ۳-۶-۱
۹۹ویژگی های جداره های خیابان ۳-۷
۱۰۲جمع بندی ۳-۸
۱۰۶ فصل چهارم طراحی
۱۰۷تولید منحنی فراکتال ۴-۱
۱۰۹۴-۱-۱- مقیاس ون در لن
۱۱۲۴-۲- چیدمان و مکان یابی عناصر کف
۱۱۴۴-۳- چیدمان و مکان یابی عناصر کالبد جداره
۱۱۷۴-۴- راهنما دادن
۱۱۸۴-۴-۱- قاعده
۱۲۰۴-۴-۲- اصول سیستم های پیچیده و منسجم
۱۲۵۴-۵- احکام طراحی

۱۲۸۴-۶-ضوابط طراحی
۱۲۹۴-۷-پیشنهادات طراحی
۱۳۱۴-۸-مدارک طرح
۱۳۹منابع و ماخذ
۱۴۵ضمائم

فهرست تصاویر

۱۴تصویر شماره ۱-۲-سیستم شهر
----	--------------------------------

۱۶ تصویر شماره ۲-۲-صلیب
۱۶ تصویر شماره ۲-۳-خط مدور
۱۶ تصویر شماره ۲-۴-قانون بستگی
۱۶ تصویر شماره ۲-۵-قانون مجاورت
۱۶ تصویر شماره ۲-۶-قانون مشابهت
۱۶ تصویر شماره ۲-۷-قانون تجربه
۲۰ تصویر شماره ۲-۸-نمای شهری اروپا
۲۲ تصویر شماره ۲-۹-مدرسه چهارباغ
۲۴ تصویر شماره ۲-۱۰-تناسبات در نما
۲۴ تصویر شماره ۲-۱۱-نسبت و اندازه اجزاء
۲۴ تصویر شماره ۲-۱۲-تناسبات
۲۵ تصویر شماره ۲-۱۳-اندازه ورودی
۲۵ تصویر شماره ۲-۱۴-مقیاس انسانی
۲۵ تصویر شماره ۲-۱۵-اصل استحکام
۲۶ تصویر شماره ۲-۱۶-ادراک سریع
۲۶ تصویر شماره ۲-۱۷-تعادل جداره
۲۶ تصویر شماره ۲-۱۸-رابطه بین اجزای نما
۲۷ تصویر شماره ۲-۱۹-همباد بودن
۲۸ تصویر شماره ۲-۲۰-خط زمین
۲۸ تصویر شماره ۲-۲۱-کشش افقی

۲۹تصویر شماره ۲۲-۲-خط بام.....
۲۹تصویر شماره ۲۳-۲-خط بام.....
۳۰تصویر شماره ۲۴-۲-پیوستگی خطوط نما.....
۳۰تصویر شماره ۲۵-۲-نمای ساختمان در برزیل.....
۳۱تصویر شماره ۲۶-۲-اصول سازماندهی اجزای کل.....
۳۱تصویر شماره ۲۷-۲-رابطه میان نوع اجزا و تعداد.....
۳۱تصویر شماره ۲۸-۲-رابطه میان اجزا و سیستم نظم دهنده.....
۳۲تصویر شماره ۲۹-۲-رابطه میان اجزا و سیستم نظم دهنده.....
۶۵تصویر شماره ۳۰-۲-خانه فردیناند چهارم الهام گرفته شده از کریستال شش وجهی
۶۶تصویر شماره ۳۱-۲--پنجره های موسسه جهان عرب الهام گرفته شده از مولکول آهن
۶۶تصویر شماره ۳۲-۲-پلکان در دالاکز پالا الهام گرفته شده از صدف.....
۶۷تصویر شماره ۳۳-۲-سیتی هال الهام گرفته از صدف.....
۶۷تصویر شماره ۳۴-۲-کریستال پالاس.....
۶۷تصویر شماره ۳۵-۲-برج ماریناسیتی.....
۶۸تصویر شماره ۳۶-۲-پلان کلیسای سانتا مارتا.....
۶۸تصویر شماره ۳۷-۲-فرم قوسی.....
۶۹تصویر شماره ۳۸-۲-پل.....
۷۰تصویر شماره ۳۹-۲-شهرک علوم و فنون.....
۷۱تصویر شماره ۴۰-۲-خانه کافمن.....
۷۱تصویر شماره ۴۱-۲-کانون شهری.....

۷۲تصویر شماره ۴۲-۲-کلیسا
۷۳تصویر شماره ۴۳-۲-پرای سیدنی
۷۳تصویر شماره ۴۴-۲-فرودگاه
۷۴تصویر شماره ۴۵-۲-مرکز جهانی یونیون
۷۵تصویر شماره ۴۶-۲-مجموعه مسکونی روکو
۷۵تصویر شماره ۴۷-۲-کتابخانه بزرگ اسکندریه
۷۵تصویر شماره ۴۸-۲-یادمان گراند آرک
۷۶تصویر شماره ۴۹-۲-خانه ساحلی
۷۶تصویر شماره ۵۰-۲-بنیاد وزارلی
۷۷تصویر شماره ۵۱-۲-آسمان خراش
۸۳تصویر شماره ۱-۳-مسجد جامع یزد
۸۳تصویر شماره ۲-۳-مسجد جامع یزد
۸۶تصویر شماره ۳-۳-ساخت
۸۷تصویر شماره ۴-۳-موتیف هندسی
۸۸تصویر شماره ۵-۳-موتیف غیر هندسی
۸۹تصویر شماره ۶-۳-بافت تاریخی اصفهان
۹۰تصویر شماره ۷-۳-مسجد جامع یزد
۹۱تصویر شماره ۸-۳-محاسبه بعد فراکتال - شمارش جعبه ای
۹۲تصویر شماره ۹-۳-عملیات تکثیر
۹۲تصویر شماره ۱۰-۳-ساخت

۹۳تصویر شماره ۱۱-۳- عملیات تکثیر
۹۴تصویر شماره ۱۲-۳- خیابان مسجد جامع
۹۴تصویر شماره ۱۳-۳- خیابان مسجد جامع
۹۴تصویر شماره ۱۴-۳- خیابان مسجد جامع
۹۴تصویر شماره ۱۵-۳- خیابان مسجد جامع
۱۰۳تصویر شماره ۱۶-۳- جداره خیابان مسجد جامع
۱۰۳تصویر شماره ۱۷-۳- جداره خیابان مسجد جامع
۱۰۴تصویر شماره ۱۸-۳- جداره خیابان مسجد جامع
۱۰۵تصویر شماره ۱۹-۳- جداره خیابان مسجد جامع
۱۰۹تصویر شماره ۱-۴- مقیاس ون در لن
۱۱۰تصویر شماره ۲-۴- شبکه فراکتال
۱۱۳تصویر شماره ۳-۴- شبیه سازی
۱۱۴تصویر شماره ۴-۴- شبیه سازی
۱۱۵تصویر شماره ۵-۴- شبکه فراکتال
۱۱۵تصویر شماره ۶-۴- توده شدن
۱۱۶تصویر شماره ۷-۴- توده شدن
۱۱۶تصویر شماره ۸-۴- فرآیند توده شدن
۱۱۷تصویر شماره ۹-۴- توده شدن
۱۱۸تصویر شماره ۱۰-۴- فرآیند طراحی شهری
۱۱۹تصویر شماره ۱۱-۴- فرآیند راهنما دادن

- ۱۲۰ تصویر شماره ۱۲-۴-اصل و قاعده.....
- ۱۲۲ تصویر شماره ۱۳-۴-اصل امتزاج.....
- ۱۲۳ تصویر شماره ۱۴-۴-اصل تنوع و گوناگونی.....
- ۱۲۴ تصویر شماره ۱۵-۴-اصل کل پیچیده.....
- ۱۲۶ تصویر شماره ۱۶-۴-احکام.....
- ۱۲۶ تصویر شماره ۱۷-۴-احکام.....
- ۱۲۶ تصویر شماره ۱۸-۴-احکام.....
- ۱۲۶ تصویر شماره ۱۹-۴-احکام.....
- ۱۲۷ تصویر شماره ۲۰-۴-احکام.....
- ۱۲۷ تصویر شماره ۲۱-۴-توده شدن.....
- ۱۳۲ تصویر شماره ۲۲-۴-طرح نهایی.....
- ۱۳۲ تصویر شماره ۲۳-۴-طرح نهایی.....
- ۱۳۳ تصویر شماره ۲۴-۴-طرح نهایی.....
- ۱۳۳ تصویر شماره ۲۵-۴-طرح نهایی.....
- ۱۳۴ تصویر شماره ۲۶-۴-طرح نهایی.....
- ۱۳۴ تصویر شماره ۲۷-۴-طرح نهایی.....
- ۱۳۵ تصویر شماره ۲۸-۴-طرح نهایی.....
- ۱۳۵ تصویر شماره ۲۹-۴-طرح نهایی.....
- ۱۳۶ تصویر شماره ۳۰-۴-طرح نهایی.....
- ۱۳۶ تصویر شماره ۳۱-۴-طرح نهایی.....

- ۱۳۷ تصویر شماره ۳۲-۴- طرح نهایی
- ۱۳۷ تصویر شماره ۳۳-۴- طرح نهایی
- ۱۳۸ تصویر شماره ۳۴-۴- طرح نهایی
- ۱۳۸ تصویر شماره ۳۵-۴- طرح نهایی
- ۱۳۹ تصویر شماره ۳۶-۴- طرح نهایی
- ۱۳۹ تصویر شماره ۳۷-۴- طرح نهایی

فهرست نقشه ها

- نقشه شماره ۱-۳-جایگاه خیابان مسجد جامع در یزد..... ۸۰
- نقشه شماره ۲-۳-جایگاه برزن فهادان در یزد..... ۸۱
- نقشه شماره ۳-۳-شبکه ارتباطی..... ۹۵
- نقشه شماره ۴-۳-مقطع عرضی..... ۹۷
- نقشه شماره ۵-۳-سلسله مراتب معابر..... ۹۸
- نقشه شماره ۶-۳-پارکینگ ها..... ۱۰۰

فهرست نمودار ها

- ۶ نمودار شماره ۱-۱-مدل عام فرآیند زوجی.....
- ۶ نمودار شماره ۱-۲-ساختار روش پژوهش و روش طراحی.....
- ۸۲ نمودار شماره ۱-۳-عنصر شاخص آدرس دهی.....
- ۱۰۹ نمودار شماره ۱-۴-منحنی فراکتال.....

فهرست جداول

۱۰۸ جدول شماره ۱-۴-عامل مقیاس
۱۱۱ جدول شماره ۲-۴-تبدیل اعداد

فصل اول: کلیات طرح

۱-۱- بیان موضوع

پس از مطرح شدن پایه های هندسه فراکتال و ناکامی بشر در تطبیق بسیاری از پدیده ها با هندسه اقلیدسی توجه طراحان بیش از پیش به طراحی بوسیله الگوگیری از هندسه فراکتال جلب شد تا جایی که در اکثر طراحی های اخیر شاهد رد پای هندسه طبیعت در قالب هایی با هندسه غیر طبیعی هستیم. در این پژوهش سعی شده با نگاهی به عناصر بلافصل محدوده مورد مطالعه که تا حدی الگوهایی از هندسه فراکتال در آنها جاری است ، طراحی از نو پی گرفته شود و با بازنگری بعد کالبد جداره و کف خیابان مسجد جامع یزدبه الگویی مناسب و درخور ادراک انسان دست یافت. از این رو ، روش ها و تکنیک های مختلفی به کار گرفته شده تا شبیه سازی صورت گیرد.

۱-۲- پیشینه تحقیق

از دهه های پایانی قرن بیستم ، تحولات اساسی در اندیشه های بشر و دیدگاه او نسبت به جهان پیرامون انجام گرفت ادوارد لارنز نظریه آشفتگی را در دهه ۷۰ میلادی مطرح کرد وی در سال